

## PAPER DETAILS

TITLE: Mücellî'nin Manzum Surûtü`s-Salâti

AUTHORS: Idris SÖYLEMEZ

PAGES: 115-143

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/791044>

## Mücellî'nin Manzum Şurûtü's-Salâtı

 İdris Söylemez\*

**Atıf/©:** Söylemez, İdris, Mücellî'nin Manzum Şurûtü's-Salâtı, Artuklu Akademi 2019/6 (1), 115-143.

**Öz:** Türk-İslam Edebiyatı X. yüzyıldan bu yana varlığını devam ettirmektedir. Bu edebiyat sahasının temel referans kaynağı İslam dini ve onun çerçevesinde meydana getirilen zengin ilmi ve edebî müktesebattır. Bu edebiyat sahasında amaç toplumu aydınlatmak, insanı eğitmektir. Dini bir konunun anlatımını şiir formuyla sağlayan bu edebiyatın içerisinde ilmi haller, manzum hadisler, mukaddimetü's-salâtların yanı sıra namazla ilgili kimi bilgiler ihtiva eden şurûtü's-salâtlar da dikkat çekmektedir. XVI. yüzyılda Mücellî mahlaslı bir şair tarafından kaleme alınan manzûme, geneli ümmi olan ve göçebe halde yaşayan insanların, ibadetlerin tacı konumunda bulunan namaz ile alakalı farz, vacip, sünnet ve müstehap gibi kimi değerleri öğrenmelerini kolaylaştırmak maksadı taşır. Bu eser, gusûl ve namaz ile ilgili kaideleri ihtiva etmektedir. Çalışma, manzûm bir mukaddime ile konunun anlatıldığı on sekiz bâbdan meydana gelmektedir. Manzûmenin mukaddimesi, mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış olup geri kalan kısmı ise gazel tarzında kafiyeleştirilmiştir.

115

**Anahtar Kelimeler:** Mücellî, Şurûtu's-Salât, Mesnevi, Namaz, Abdest.

---

---

### The Poetic Shurûtu's-Salât of Mujallî

**Citation/©:** Söylemez, İdris, The Poetic Shurûtu's-Salât of Mujallî, Artuklu Akademi 2019/6 (1), 115-143.

**Abstract:** The Turkish Islamic Literature exists since X. century. The main sources of this literature are Islamic intellectual heritage and the very rich scholarly body of knowledge developed around it. The main objective of the works in this literary genre is to enlighten the community and to educate Muslim community. In addition to catechisms, poetic hadiths, the introduction to şalât (obligatory Muslim prayers), this literary genre where religious matters can be expressed in the form of poem also includes Shurûṭ al-şalât which provides information about şalât. The work to be examined in this article was written in XV. century by a poet whose appellative is Mujallî. The objective of his work was to make it easier to understand some legal principles on şalât such as farḍ (obligatory acts), wajîb (compulsory acts), sunnah and mustahab

---

\* Dr., Malatya Battalgazi Avni Kığılı Anadolu Kız İmam Hatip Lisesi Edebiyat Öğretmeni, idrissoylemez@gmail.com.

**Gönderim Tarihi:** 05.05.2019, **Kabul Tarihi:** 22.05.2019, **Yayın Tarihi:** 28.06.2019

(recommended acts) for people who were illiterate or Muslim nomads. This work also includes some basic rules regarding ghusl (full-body ritual purification) in addition to şalât. This work is composed of a poetised introduction and eighteen sections about şalât. While the introduction part of the work was written in masnawî poetic style, the rest of the work was rhymed in the ghazal form.

**Keywords:** Mujallî, Shurûtu's-Salât, Masnawî, Salât, Ablution.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

## Giriş

Türk-İslam edebiyatı sahasının temel referans kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünneti ve hadisleridir. Bu iki kaynak, aynı zamanda dinin de temel kaynaklarının başında gelmektedir. X. yüzyıldan itibaren, dinî eserlerin büyük bir kısmı bu iki kaynak etrafında oluşan muktesebatı ihtiva edecek şekilde manzum olarak oluşturulmuştur. Bu sahanın şairleri söz konusu eserleri, Arapça, Farsça ve Türkçenin imkânları dâhilinde vücuda getirmişlerdir. İslam'ın kabulüyle beraber yeni bir saha içerisinde kimi dinî ve tasavvufî eserler ortaya konmuş, bu durum dinî muhteva etrafında bir edebiyatın canlanmasına da katkılar sunmuştur.<sup>1</sup> Yaşamın yansıması olan bu edebiyatın muhtevasının neredeyse tamamı, dinî esaslar tarafından oluşturulmuştur. Sahanın şairleri, telif veya tercüme yoluyla edebiyat tarihimiz açısından oldukça büyük önem arz eden akaid, tarih, kelim, hadis, ilmihal ve sözlük konularıyla ilintili olarak yüzlerce eser ortaya koymuşlardır. Geçmişten günümüze İslam dini ve kurallarının yanı sıra, adab-ı muâşeret benzeri toplumsal kuralları içeren fıkıh ile alakalı çok fazla sayıda eser kaleme alınmıştır. İslam dininin esasları, İslam hukuku veya muamelatı konusunda kimi bilgiler ihtiva eden bu eserler, edebî sahamızda ilmihal ismi ile anılmıştır.<sup>2</sup> Orta Asya'dan göçlerle Anadolu'ya gelen insanlar, kendileriyle beraber Anadolu'ya farklı değerler içeren kültürel bir bilgi hazinesini de getirmişlerdir. Söz konusu bu ilmî zenginlik, bu sahada yerleşik bir zemine evrilmiş ve bu zeminin üzerinde yeni toplumsal bir değer inşaasına yol verir olmuştur. Tam anlamıyla edebî ürünlerini XIV. yüzyıldan itibaren veren yerleşik kültür, toplumun dimağında yeni bir değere bağlı olarak kimi düşüncelerin de

<sup>1</sup> Bilal Kemikli, "Popüler Dini Kültürümüze Dair Bir Manzûme ve Üç Şair Hudâ Rabbim Manzûrneşi Etrafında Tartışmalar", *İslamî Araştırmalar Dergisi*, XIV/III-IV, (2001): 492.

<sup>2</sup> Ayrıntılı bilgi için Bkz. Hatice Kelpetin Arpaguş, "Bir Telif Türü Olarak İlmihal Tarihi Geçmiş ve Fonksiyonu", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I/XXII, (2002): 25-56.

olgunlaşmasına katkılar sunmuştur. Bütün ilimlerle ilgili Anadolu sahasında ortaya konmuş olan veya elde bulunan yazılı eserlerin geçmişi XIII. yüzyıla dayanmaktadır. Bu dönemden itibaren fıkıh alanında bir hayli eserin kaleme alındığı bilinmektedir. Söz konusu bu eserlerin başında, topluma yol gösteren, toplumun olası sorunlarının çözümlerini ihtiva eden fetvalar gelmektedir. Ulemaya sorulan sorular ve bu sorulara verilen cevaplardan ibaret olan fetva-nâmeler, dönemin dili, sosyal hayatı ve siyasi meseleleriyle alakalı olarak ihtiva ettiği kimi bilgilerden mütevellit olup edebiyat tarihi açısından oldukça önemli eserlerdir. Bu türün en önemli örneği Ebu's-Suud Efendi'ye ait olan "*Fetâvâ-yı Ebu's-Suud Efendi*"dir.<sup>3</sup> Fetva konulu ilk manzum eser, Şeyhülislâm Hoca Sadeddîn Efendi tarafından kaleme alınmıştır.<sup>4</sup> Fıkıh konularını içeren İslâm'ın temel esaslarından sayılan ibadet ve özellikle de namaz ibadeti hususunda geçmişten bu yana Arapça, Farsça ve Türkçe mensur veya manzum kimi eserler yazılmıştır.<sup>5</sup> Edebiyat sahamızda yazılan fıkıh eserlerinin büyük bir kısmı Arapçadan tercümedir.<sup>6</sup> Bu eserler, avamı İslâm dini ve ibadet ile alakalı olarak bilgilendirmek amacıyla kaleme alınmıştır.<sup>7</sup> Anadolu sahasında bu amaçla yazılan eserler arasında şunlar sayılabilir: Ahî Evren (ö. 1262), *Menâhic-i Seyf'dir*<sup>8</sup>; İznîkî (ö.1418), "*Mukaddime*"<sup>9</sup>; Vefâyî (ö.1464-65), "*Revnâkü'l-İslâm*"<sup>10</sup>; Âbidî (ö.1511'den sonra), "*Ravzatü'l-İslâm*"<sup>11</sup>; Devletioğlu Yusuf'un (ö.1424) "*Vikâyenâme*" tercümesi.<sup>12</sup> Birgivi'ye (ö.1573) ait olup mensur olarak kaleme alınmış ve daha sonra farklı şairler tarafından manzum olarak dil içi çevirileri yapılmış olan "*Vasiyetname-i Birgivi*" eseri de bu alanda yazılmış önemli çalışmalardandır.<sup>13</sup>

<sup>3</sup> Ayrıntılı bilgi için Bkz. Pehlül Düzenli, *Şeyhülislam Ebussuud Efendi ve Fetvaları*, (İstanbul: Osav Yayınları, 2012).

<sup>4</sup> Muhittin Eliacık, "Şeyhülislam Hoca Sadeddîn Efendi ve Manzum Fetvaları", *Asos Journal: The Journal of Academic Social Science*, I/1, (2013): 276-285.

<sup>5</sup> Ağah Sırrı Levend, "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *Belleten*, (1972): 72-78.

<sup>6</sup> Levend, "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", 77.

<sup>7</sup> Vefâyî, *Revnâkü'l-İslâm*, haz. Abid Nazar Mahdum, (İstanbul: Çile Yayınları, 2010), 13-24/ Harun Kırkıl, Türk Edebiyatında Manzum ilmihal ve Fıkıh Kitapları ile Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmet Rıfat Bey ve Manzum İlmihali", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, VII/1, (Nisan 2006): 437.

<sup>8</sup> Mikail Bayram, "Ahî Evren Kimdir", *Diyanet ilmi Dergi*, XVII/1, (1978): 24-32.

<sup>9</sup> Mustafa Baktır, "Anadolu'da Yazılan İlk Türkçe İlmihal Kitaplarından İznîkî'nin Mukaddimesi", *Uluslararası İznîk Sempozyumu* (İznîk: İznîk Belediyesi Kültür Yayınları, 2005), 431-442.

<sup>10</sup> Vefâyî, *Revnâkü'l-İslâm*, 13-15.

<sup>11</sup> Âbidî, *Hayat Kitabı - Ravzâtü'l-İslâm*, haz. İsa Kayaalp, (İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2016).

<sup>12</sup> Necla Pekolcay-Selçuk Eraydın-Mustafa Tahralı-Mustafa Uzun-M. Hüsrev Subaşı, *İslâmî-Türk Edebiyatında Şekil ve Nevilere Giriş*, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000), 276-277.

<sup>13</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. Sezer Özyaşamış Şakra, *Birgivi Muhammed Efendi'nin Manzum Vasiyet-nâmesi* (Eleştirili Metin-Dil İncelemesi Sözlük), (Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2005), 13-14.

Bu tür eserlerin haricinde içinde İslam dininin muamelat kısmına ait namaz, oruç, hac ve zekât gibi konuları ihtiva eden eserler de bulunmaktadır. Bu tarzda kaleme alınıp namazı konu edinen eserlere “Şurûtu’s-Salât” denilmektedir.<sup>14</sup> Bu eserlerde abdest, teyemmüm ve gusül konuları, akabinde namazın farzları, vacipleri, sünnetleri, müstehapları, mekruhları ve namazı bozan durumlar ele alınmaktadır. İnsanlara dinin muamelat kısmı ile alakalı olarak kimi bilgiler vermek maksadıyla kaleme alınan bu eserler, sanat yönü itibariyle oldukça zayıftır. Sanat amacıyla kaleme alınmayan bu eserlerde, vezin kusurlarının yanı sıra dil, kafiye ve redif kullanımlarında da kimi sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir.<sup>15</sup> Bu çalışmamıza konu edindiğimiz manzûme, İslam’ın beş esasından biri olan namaz ve onun esaslarını ihtiva etmektedir.

### I. Manzûmenin Bulunduğu Yazma

İncelediğimiz “Şurûtu’s-Salât Manzûmesi”; ahlâk, ilim, ibadet, edebiyat ve dil gibi alanlarda Arapça-Türkçe olarak kaleme alınmış 48 müstakil risale veya şairlerin şiirlerinden parçalar ihtiva eden bir mecmuanın 29. sırasında yer alan çalışmadır. Mecmua; sözlük anlamıyla, “dağınık halde bulunan şeyleri bir araya toplamak” veya “bir araya getirilmiş, toplanmış, yığılmış, birikmiş” anlamlarına gelen bir sözcüktür.<sup>16</sup> Kelime Arapça cem’ mastarından türemiştir. Edebî terim olarak baktığımızda ise toplanmış derlenmiş şeylerin bütünü anlamında bir veya daha fazla şair veya müellife ait farklı şekil ve hacme sahip dinî, edebî, ahlakî nesir veya nazımdan meydana gelen derleme tarzında eserlerdir: Mecmuâ-i Fetâvâ, Mecmûa-i Fevâid, Mecmûa-i Eş’ar gibi isimlerle anılarak yüzyıllar boyunca varlığını sürdürme gelmişlerdir.<sup>17</sup> Yazmadaki te’lifatın sıralaması şu şekildedir:

|                   |                           |                                                                |
|-------------------|---------------------------|----------------------------------------------------------------|
| 06 Mil Yz B 346/1 | Burhân ed-dîn ez-Zernûcî. | Ta’limu'l-Muta'allim li-Ta'allumi Tarîki'l-İlm. 1b-7b (Arapça) |
| 06 Mil Yz B 346/2 | Mahmûd el-Karâmânî.       | Kasîde 8a-8b (Türkçe)                                          |
| 06 Mil Yz B 346/3 | Müellifi Bilinmeyen.      | Kasîdetü Yekûlü'l-Abd 24a-28a (Türkçe)                         |

<sup>14</sup> Âlim Yıldız, “Müellifi Meçhûl Bir Şurûtu’s-Salât Mesnevisi”, *Geleneğin İzinde*, ed. Âlim Yıldız, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013), 358.

<sup>15</sup> Ayrıntılı Bilgi için Bkz. Hatice Kelpetin Arpaguş, “İlimihal”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXII, (İstanbul 2000), 139-141.

<sup>16</sup> Yaşar Çağbayır, *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, (İstanbul: Ötüken Yayınları, 2017), 1019.

<sup>17</sup> Mustafa Uzun, “Mecmua”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, (Ankara 2003), XXVIII, 265.

|                                                                      |                                              |              |                             |
|----------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|--------------|-----------------------------|
| 06 Mil Yz B 346/4                                                    | Şeyh Sa'd-Allâh Halvetî.                     | Şerh-i       | Kasîdetü'l-                 |
| Bürde, 9a-23b (Türkçe)                                               |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/5                                                    | Müellifi Bilinmeyen.                         | Tercümeti'l- |                             |
| Kasîdetü Yekûlü'l-'Abd,                                              | 24a-28a (Türkçe)                             |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/6                                                    | Müellifi Bilinmeyen.                         | Terceme-i    | Bazı                        |
| Ayât-ı Zebûr, 28a-32b (Türkçe)                                       |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/7                                                    | Müellifi Bilinmeyen.                         | Du'â-i       | Seyfî. 33a-40b, (Arapça)    |
| 06 Mil Yz B 346/8                                                    | Müellifi Bilinmeyen.                         | Şerh-i       | Du'â-i Nûr. 41a-b, (Türkçe) |
| 06 Mil Yz B 346/9                                                    | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Kenzü's-                    |
| Sâlikîn, 42a-48a (Türkçe)                                            |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/10                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Tefsîr       | Sûre Ve'd-                  |
| Duhâ. 48b-50a (Arapça)                                               |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/11                                                   | İlahî Abd-Allâh Nakşibendî                   | Esrâr-nâme.  | 50a-58b (Türkçe)            |
| 06 Mil Yz B 346/12                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Makam-ı                     |
| Ma'rifet-i Hûr ve Kusûr Cennet-i Veledân. 59a-b (Türkçe)             |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/13                                                   | Akşemseddîn Mehmed b. Hamza.                 | Risâle-i     |                             |
| Makamât-ı Evliyâ 60a-66b (Türkçe)                                    |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/14                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Makâm-ı                     |
| Ma'rifet Terakkî ve Urûc Ademiyân ve Merâtib-i İnsân. 67a-b (Türkçe) |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/15                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Makâm-ı      | Ma'rifet-i                  |
| Beden-i İnsân. 67b (Türkçe)                                          |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/16                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Beyân-ı                     |
| Kerâmât. 68a-71b (Türkçe)                                            |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/17                                                   | Şihâb ed-dîn Ömer b. Muhammed es-Sühreverdî. |              |                             |
| el-Vasîye 71b-                                                       |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/18                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Nasâyih li's-               |
| Sâlikîn. 73a-74b (Türkçe) 72b (Arapça).                              |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/19                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Eyyâm                       |
| Usbu' . 75a-78b. (Türkçe)                                            |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/20                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Beyân-ı eş-                 |
| Şehr fî-Küllî Yevm 79a-80a (Arapça)                                  |                                              |              |                             |
| 06 Mil Yz B 346/21                                                   | Müellifi Bilinmeyen.                         | Risâle-i     | Beyân fî-                   |
| Eyyâme'l-Meşhûri'l-Mürûmiyye 80b-82b (Arapça)                        |                                              |              |                             |

- 06 Mil Yz B 346/22. Müellifi Bilinmeyen. Risâle der Beyân-ı Nâm-ı Enbiyâ'-i Mürselîn. 83a-b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/23. Müellifi Bilinmeyen. Bahr-ı Tavîl. 84a-85a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/24. Müellifi Bilinmeyen. Risâle fi-Beyân fî's-Sînâ'i ve'l-Futuvvet fî'l-Meşâyih. 86b-87a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/25. Mücellî. Risâle-i Beyân-ı Feth-i Kal'a-i Egrî ve Gazâ-i Tabur. 87b-89b
- 06 Mil Yz B 346/26. Mücellî. Tertîb-i Sefer-i Engirûs. 90a-90b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/27. Mücellî. Nazm-ı Şurûtu's-Salât. 98b-101ab (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/28. Mücellî. Gazaliyât. 103a-120b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/29. Müellifi Bilinmeyen. Tercemetü'l-Vasîyetü'l-İmâmî'l-A'zam. 120b-122a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/30. Müellifi Bilinmeyen. Hikâye-i Bâyezîd Bestâmî. 123a-124b
- 06 Mil Yz B 346/31. Müellifi Bilinmeyen. Risâle-i Ahvâl-i Iskâtu's-Salâti 125a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/32. Müellifi Bilinmeyen. Risâle-i Beyân-ı Salâtu'l-Kadâ. 126a-b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/33. Abd el-Hâdî Vardârî (Türkçe) Silsile-i Evliyâ. 129b-131a
- 06 Mil Yz B 346/34. Müellifi Bilinmeyen. Risâle fî's-Sücûdî's-Sehv. 134a-134b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/35. Müellifi Bilinmeyen. Hikâyât. 149a-163b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/36. Müellifi Bilinmeyen. Hikâye-i Fir'avn. 164a-165a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/37. Alî b. Hemdem b. Aydîn b. Halîl Risâle-i'İlm-i Sukûk. 166a-173b (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/38. Müellifi Bilinmeyen. Kavâ'idü'l-Kur'ân. 174a-184a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/40. Müellifi Bilinmeyen. Terceme-i Vasîyetü'l-Hazreti 'Alî. 188a (Türkçe)
- 06 Mil Yz B 346/41. Müellifi Bilinmeyen. Hikâyât. 191a-197b (Türkçe)

|                                                                                                                             |                   |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------|
| 06 Mil Yz B 346/42. Refîkî<br>(Türkçe)                                                                                      | Esrar-nâme.       | 197b-198a |
| 06 Mil Yz B 346/43. Müellifi Bilinmeyen. Risâle-i Hakîkî alâ Tarîkû'l-Meşâyih. 201a-b<br>(Türkçe)                           |                   |           |
| 06 Mil Yz B 346/44. Kemâl Pâşâ-zâde Şems ed-dîn Ahmed b. Süleymân. Râhatü'l-Ervâh fî-Def' Âhatî'l-Eşbâh. 211b-214a (Arapça) |                   |           |
| 06 Mil Yz B 346/45. Ebû Hanîfe en-Nu'mân b. Sâbit el-Kûfî. İlm-i Kelâm mine'l-Mezâhibi'l-Muhtelif. 214b-230b (Arapça)       |                   |           |
| 06 Mil Yz B 346/46. Müellifi Bilinmeyen.<br>237a-246a (Türkçe)                                                              | Fütüvvet-nâme.    |           |
| 06 Mil Yz B 346/47. Müellifi Bilinmeyen.<br>246b-248b (Türkçe)                                                              | Cezîre-i Mesnevî. |           |
| 06 Mil Yz B 346/48. Müellifi Bilinmeyen.<br>Cemîl. 252a-253a (Türkçe)                                                       | Risâle-i Zikr-i   |           |

Yazma, 280x180 mm dış 230x110 mm ebatlarında olup sert mukavva üzerine siyah meşin ciltle ciltlenmiştir. Eser kolay okunaklı bir nesih ile kaleme alınmıştır. Mecmuada yer alan diğer risaleler ve şiirler de aynı hat ile kaleme alınmıştır. Manzûme, tac filigranlı bir kâğıda yazılmış olup kâğıt saman renklidir. Mecmuanın her sayfasında 29 satır yer almaktadır. Manzûmenin, ana başlıkları surh hat ile yazılmışken konunun işlendiği esas bölüm ise siyah hat ile yazılmıştır. Metinde namazın farzları, vacipleri, sünnetleri ve müstehaplarının yanı sıra namazla ilgili diğer te'lifatlarda olduğu üzere abdest, teyemmüm ve gusûlden de bahsedilmektedir. Mücellî mahlaslı bir şair tarafından "*Fâ'ilâtün, fâ'ilâtün fâ'ilün*" vezniyle kaleme alınmıştır. Manzûme, 18 bâb üzerine kurulmuş olup sonunda mürekkeple süslemeler yer almaktadır. Manzûme hicrî 1016, milâdi 1607-08 yıllarında nihayete erdirilmiştir. Değişik kütüphanelerde yaptığımız çalışmalar neticesinde bahis konusu *Şurûtu's-Salât*'ın başka bir nüshasına ulaşabilmiş değiliz.

#### A. Manzûmenin Adı

Makaleye konu olan manzûme, Milli Kütüphane Yazma Eserler kataloğu 06 Mil Yz B 346/29. numarada "*Nazm-ı Şurûtu's-Salât*" adıyla kaydedilmiştir. Manzûme, namazın içindeki ve dışındaki şartlarından bahsettiğinden ismin seçimi isabetli olmuştur. Manzûmenin baş kısmında ise şu isim yer almaktadır: "*Kitâb-ı Şurûtu's-Salât Sebeb-i Te'lif-i Mücellî*". Buradan da anlaşıldığı üzere eser, namaz ile alakalıdır. Eserin sonunda aynı

şair tarafından kaleme alınmış olan “*Mukaddimetü’s-Salât*” adlı bir başka manzûme ile birlikte şairin çeşitli şiirleri yer almaktadır.

### B. Manzûmenin Şairi

Mücellî mahlaslı bir şaire, tezkire ve biyografi tarzı edebi kaynaklarda rastlanılmamaktadır. Bununla beraber, şair hakkında var olan yegâne bilginin tek kaynağı, şaire ait olan “*Şurûtu’s-Salât*” adlı eser ve bu eserin de içinde yer aldığı mecmuada şaire ait olan kimi şiirlerdir. Buradan hareketle kimi bilgiler veren Ahmet Topal, şairin çocukları için düşmüş olduğu tarih kıtalarında mevlûd-ı Muhammed bin Osman ifadesinin kullanıldığını söylemekte ve Mücellî mahlasını kullanan şairin asıl isminin Osman olduğunu ifade etmektedir.<sup>18</sup> Şair, bu mecmuanın içinde yer alan eserlerinde mahlasını açıkça zikretmektedir. Burada yer alan bilgiye göre şairin mahlası şu şekildedir:

Muhtaşar kıldı Mücellî naẓm idüp

Ĥıfzı âsân olsun için bil yakîn<sup>19</sup>

Şairin mahlasıyla alakalı bir başka bilgi de “*Mukaddimetü’s-salât*” adlı manzûmenin sonunda yer almaktadır. Şairin mahlası burada manası ile beraber yer almaktadır:

Mîm mir’ât-ı Mücellî cîm cemâl-i Mustafâ

Lâm lillâh yâ yakîn oldı makâm-ı mûntehâ<sup>20</sup>

Şair burada, mahlasının anlamını açıkça izah ederek mîmin aynayı yani kendisini, cîm harfinin Hz. Peygamber’i ve lâm harfinin de Allah’ı karşılar olarak kullandığını ifade ederek, kendisini tecelli edilen olarak Allah’ı da tecelli eden olarak zikretmiştir. Şair, açıp temizleyen anlamına gelecek şekilde bir mahlas seçmiştir.

Şairin eserlerinin hiçbirinde doğum tarihi ve doğum yeri ile alakalı olarak bilgi bulunmamaktadır. Yalnız şaire ait olan çalıştığımız “*Şurût-ı Salât Manzûme*”sinde yer alan eserin yazılışı ile alakalı yıl hicrî 1016, milâdî olarak 1607-1608’e denk gelmektedir. Aşağıdaki beyitte yer alan bu bilgiden hareketle şairin XVI-XVII. yüzyıllarda yaşadığını söylemek mümkündür:

On sekiz bâb üzre yazdım ser-ber

Biñ on altı târihinde her birin<sup>21</sup>

<sup>18</sup> Ahmet Topal, “Rumelili Bir Şair Mücellî ve Ravzatu’l-Esrâr Mesnevisi”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, VIII/XIII, (2013): 1561-1593.

<sup>19</sup> 06 Mil Yz B 346/ 97b.

<sup>20</sup> 06 Mil Yz B 346/ 100b.

Mecmuada yer alan kimi şiirlerde, şairin bugünkü Bosna<sup>22</sup> eyaletine bağlı bir kasaba olan Pojegaya'da yaşadığı hususunda kimi bilgiler yer almaktadır:

İrdi düşmen Pojegaya fi'l-hakika ansuzın

Çekmemişiz böyle havfı tâ irelden bu çağa<sup>23</sup>

Yine şairin yukarıda verilen bilgilerden hareketle Pojegaya yakınlarında bulunan Sultan Süleyman Camii'nde imam/hatip olarak görev yaptığı bilgisi şiirlerinde şu şekilde yer almaktadır:

Budur ol câmi'-i Sultân Süleymân

'Adâletle münevverdi beñizde

....

Mücellî Kutheva câmi' de târih

Hatîb oldum na'am yaz bin sekizde<sup>24</sup>

"Ravzatü'l-Esrar" adlı eserin sonunda yer alan kayıtta şairin, dönemin Beyazıd-i Bistamî'si olarak isimlendirilen Muhammed Müslihi'd-din Halvetî isimli bir şeyhe intisap ettiği bilgisi yer almaktadır. Burada yer alan bilgilerden hareketle şairin Halvetî olduğunu söylemek mümkündür:

Mürşidim oldı Mücellî şeyh Muhammed halvetî

Pîr-perver şeyh-i ekber Muslihü'd-dîn hâzreti

Bâyezîd-i vakt dirsem var aña îmânımız

Kasaba-ı Brut'da sâkin rûhumuz hem cânımız<sup>25</sup>

Şairin eğitim hayatı ile ilgili olarak kaynaklarda veya şaire ait olan eserin bizatihi kendisinde herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Bununla beraber bulunmuş olduğu görev göz önünde tutulduğunda şairin iyi bir eğitim geçmişine sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra şaire ait olan şiirler dikkatle incelendiğinde, burada kullandığı bilgiler ve dil, şairin din ve ilim dili olan Arapçayı çok iyi bildiğini göstermektedir. Bu durum gözönüne alındığında şairin düzenli bir eğitim aldığını söylemek mümkündür. Bununla beraber şiiri amaç olarak değil araç olarak gören tasavvuf kökenli şairlerin tamamına yakınında görüldüğü üzere şiirleri,

<sup>21</sup> 06 Mil Yz B 346/ 97b.

<sup>22</sup> Feridun Emecan, "Bosna Eyaleti", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, (Ankara: 2003), VI, 296.

<sup>23</sup> 06 Mil Yz B 346/94a.

<sup>24</sup> 06 Mil Yz B 346/94a.

<sup>25</sup> Topal, "Rumelili Bir Şair Mücellî Ve Ravzatu'l-Esrâr Mesnevisi", 1566.

sanat kaygısıyla kaleme alınmadığından kuruluşu itibariyle çok güçlü olmadığını söylemek mümkündür. Öyle ki kimi şiirlerinde halk söyleyişlerine önem verdiği aslında bu durumun Rumeli kökenli şairlerimizin çoğunda bulunan bir özellik olduğu dikkat çekmektedir.<sup>26</sup>

Şairin ölüm tarihi ile alakalı olarak eserlerinde veya edebiyat ile ilgili yazılmış olan eserlerde bir bilgi yer almamaktadır. Bununla beraber mecmua içerisinde şaire ait olan şiirlerin içerisinde tarih olarak en sonuncusu, Sultan Mustafa için yazılan şiirdir. Bu şiirin yazılış yılı h. 1031 (1621-22)'dir. Bu durumda şairin 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın birinci yarısında yaşadığını söylemek mümkündür.<sup>27</sup>

### 1. Şairin Eserleri

Şaire ait manzûmenin içerisinde yer aldığı mecmua, şaire ait şiirlerin yanı sıra dönemin diğer şairlerinin ve alimlerinin eserlerinden de kimi örnekler içermektedir. Bu mecmuanın, tek nüshası Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz B 346 numarada yer almaktadır. Şaire ait olan manzûmelerin yazıldığı tarihle alakalı kimi bilgiler bulunmaktadır. Fakat mecmuanın bütünüyle ne zaman yazıldığına dair sonunda bir ketebe kaydı bulunmamaktadır. Rumeli'de yaşanan fetihlerin yanı sıra dinî ve tasavvufî özellikler içeren gazeller, muammalar, kasideler ve tercümelere bulunan şairin mecmua içerisinde şu eserleri yer almaktadır: *İnşâ-ı Feth-i Kal'a-ı Egrî ve Gazâ-yı Tabur* (86b-91a); *Sûre-i Kur'ân Münzilü'r-rahman mi'etün ve 'aşere erba'atün* (91a-91b); *Aded-i İstintâk-ı Âyât-ı Kur'ânü'l-'Azîm* (91b); *Derbeyân-ı Secdehâ-yı Furkân-ı 'Azîm* (91b); *Feth-i Kal'a-yı Yanık* (91b) *Berâ-yı Târîh-i Garz-ı Bâğ* (92a); *Vefat-ı Sultân Murâd Han* (92a) *Cülûs-ı Sultân Muhammed Hân*: (92a) *Mevlûd-ı Muhammed bin Osmân* (92a-92b); *Feth-i Kal'a-yı Egri* (92b) *Muhâfaza-ı Pojega*: (92b) *Mevlûd-ı 'Alî bin Osmân*: (92b) *Berâ-yı Târîh-i Ziyâfet* (92b-93a) *Vefât-ı Pervîz Kethüdâ* (93a-93b) *Vefât-ı Bahtiyâr Bey ve Sultân* (93b) *Katl-i Kâdî-i Pojega* (93b-94a) *Berâ-yı Târîh-i Diger* (94a) *Kuthevada Gevgili Ağası Yaptırdığı Köşkdür* (94a); *Berâ-yı İmâmet-i Hitâbet* (94a); *Mevlûd-ı Hasan bin Osmân* (94b) *Feth-i Boboçça* (94b) *Feth-i Kal'a-ı Kaniye* (94b) *Vefât-ı Serdâr İbrâhîm Paşa-yı 'Âdil* (94b-95a) *Mevlûd-ı Hüseyin bin 'Osmân* (95a) *Mevlûd-ı Sunullâh bin 'Osmân* (95a) *Celâlî Hasan Paşa'ya Bosna Verildi* (95a) *Cülûs-ı Sultân Ahmed Hân-ı Hakan-ı Rûm* (95a) *Muhammed Paşa Pojega Beyi Olduğudur*

<sup>26</sup> Halil Çeltik, *Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*, (Ankara: MEB Yayınları 2008), 234.

<sup>27</sup> Topal, "Rumelili Bir Şair Mücellî Ve Ravzatu'l-Esrâr Mesnevisi", 1566.

(95a-95b) İsm-i Muhammed Paşa (95b) Boçka-ı Macar ili Pâdişâha Tapdığıdur (95b) Binâ-ı Kahvehâne (95b) Vefât-ı Vezîr 'Alî Paşa (95b) Vefât-ı Şeyh Receb Kethüdâ (96a) Berâ-yı Ahvâl-i Kitâbet (96a) Mısra'-ı Târih-i Aherî-i Bî-Nukât (96a) Berâ-ı Livâ-yı Mü'min Beg (96a) Ân Kasaba-ı Burut-ı Despot (96a) Güft-i Târih-i Mücellî bî-nukat (96b) Sırr-ı Târih-i İnsân-ı Kâmil (96b) Vefât-ı Şeyh 'Alî Efendi (96b) Sultân Ahmed Han Muhammed Bege (96b) Gurrenâme-i Mücellî 'an Ma'rifet-i Felekiyye (97a) Kitâb-ı Şurûtu's-salât (97b-99a) Der-Beyân-ı Erkânü's-Salât (99b-100b) Der-Beyân-ı Sıfât-ı Eşyâ ki Der-Hilkat-i Benî Âdem (100b) Der-Beyân-ı Makâm-ı Ubudiyyet-i İslâm (100b) Der-Beyân-ı Dîn 'Alâ Tarîk-i Şer'-i Mübîn (100b) Der-beyân-ı Makâm-ı Ubudiyyet-i İmân (100b) Der-Beyân-ı Ahvâl-i Tevbe 'Anî'l-İsyân (100b) Der-Beyân-ı Makâm-ı Tevîk-i Rabbânî (100b) Bende Mücellî Sûret-i Cemîl Nümûden (100b) Der-Beyân-ı Hikmet-i Rabbânî ve Fazl-ı Yezdânî (101a-101b), Gazeller (102a-102b) Muamma ve Lugazlar (103b-107a) Nazîre-i Mücellî (109a) Kasîde-i Kimyâ-yı Sa'âdet-i Tercüme-i Mücellî (111a-111b) Tecellî-i Sırr-ı İlâhî (111b-112a) Muktezâ-yı Ahvâl-i Dehr (112a) Medh-i Şa'bân Efendi (112b) Vireveniçe (Virovitiçe) Hatibî Recâî Efendiye Cevab (112b-113a) Târih-i Vefât-ı Recâî Efendî (113a); Derviş Paşa Vukamine Emînlik Virdigidür (113a-113b) Kıt'a-ı Muamma-ı Sırr-ı Hafî: (117a) Târih-i Mecnû'atü'l-Esrâr (197a-197b) Ravzatu'l-Esrâr (209a-209b) Berâ-yı Ferzendân-ı Östörgona Gönderilen Mektûb Sûretidür (232a-233b) Medh-i Östörgon: (233b-234a) Muhemmes-i Mücellî Berâ-yı Medh-i Östörgon (234a-235a) Hazâ Risâle-i Ravzatu'l-Esrâr (236b-237b) Tevhîd-i İlâhî-i Bî-Zevâl (250a-250b); Cülûs-ı Sultân Mustafâ (252a).<sup>28</sup>

### C. Manzûmenin Yazılış Tarihi

Mücellî, eserin manzum mukaddimesinde “Nazm-ı Şurût-i Salât” adlı manzûmesini yazmış olduğu tarihi şu şekilde zikretmektedir:

On sekiz bâb üzre yazdım ser-ber  
Biñ on altı târihinde her birin<sup>29</sup>

Burada var olan bilgilerden hareketle “Nazm-ı Şurût-ı Salât” adlı manzûme, milâdi 1607-1608 yılları arasında kaleme alınmıştır.

<sup>28</sup> Topal, “Rumelili Bir Şair Mücellî ve Ravzatu'l-Esrâr Mesnevisi”, 1567-1568.

<sup>29</sup> 06 Mil Yz B 346/ 97b.

#### D. Manzûmenin Yazılış Nedeni

Mücellî, mukaddimedede İslam dini açısından önemli olan namaz ve ona ait olan şartların öğrenilip kolayca ezberlenmesi maksadıyla bu manzûmeyi kaleme aldığını ifade etmektedir:

Bu kitâbın nazmına kıldım şurû'  
Tâ ki ezber ide ümmî müslimîn

'Arabîden Türkîye döndermişem  
Mübtedîye feth-i bâb olsun qarîn<sup>30</sup>

Bu manzûme, ümmî olan halkın Hz. Peygambere nas ile yani vahiyle bildirilen İslam dinine ait kimi değer ve özellikleri rahat öğrenebilmeleri ve kolayca ezberleyebilmeleri amacıyla şiirin imkânları çerçevesinde kaleme alınmıştır. İslam'ın temel esaslarından olan namaza ait olan farz, vacip ve sünnetin öğrenilmesi ve bu emirlerin yerine getiriliyor olması, ferдин Allah ile kurmuş olduğu bağın güçlü olması anlamına geldiği gibi, toplumsal hayatın inşa edilmesini de kolaylaştırması bakımından oldukça önemlidir. Bu sebepten bahis mevzu bu manzûme, Müslümanların dinlerini öğrenmesi maksadıyla muhtasar olarak kaleme alınmıştır.

#### E. Manzûmenin Şekil Unsurları

"Nazm-ı Şurûtu's- Salât" adlı manzûme, mukaddime ile başlar. Bu bölüm on dört beyitten meydana gelmektedir. Manzûme, toplamda on sekiz bâb üzerine tertip edilmiştir. Her bâba ait bilgi kırmızı mürekkeble yazılmış ve akabinde şair her bâbı farklı sayıda beyitle inşa etmiştir: 1 ve 2. Bab 3, 4/12, 5/14, 6/5, 7/4, 8/2, 9/5, 10/2, 11/5, 12/3, 13/3, 14/3, 15/3, 16/1, 17/3, 18/3'er beyitle kurulmuştur. Aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı ile kurulu bulunan metinde mukaddimedeki kafiyeleşmesi mesnevideki ile aynı olup aa, bb, cc şeklinde iken esas konunun işlendiği kısımda ise her bâb kendi içinde gazel tarzında aa, xa şeklinde kafiyeleşmiştir. 8, 10 ve 16. bâbların dışındaki bâblar ise ikiden fazla beyitten meydana gelmektedir. Bâbları birbirinden ayıran başlıkların her biri Arapça olarak yazılmıştır. Hemen akabinde ise konu ile alakalı bölüm gelmekte olup konular sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Manzûmenin tamamında aynı aruz

<sup>30</sup> 06 Mil Yz B 346/ 97b.

kalıbı kullanılmıştır. Manzûme dinî bir konu olan namazı ihtiva eden öğretici bir metindir. Sanat gailisi ile ele alınmadığından aruzun metne başarılı bir şekilde uygulanmadığı görülmektedir.

Manzûme, farklı beyit sayılarını ihtiva eden 18 bâbdan meydana gelmektedir. Bu başlıklardan altısı namaz, sekizi abdest, dördü gusül ile alakalıdır. Toplamda 95 beyitten meydana gelen eserin ilk 14 beyti manzûm mukaddimedir. Eserde yer alan konulardan namaz ile alakalı konular şu şekildedir: namazın şartları 4 beyit, farzları 3 beyit, vacipleri 5 beyit, sünnetleri 12 beyit, müstehapları 14 beyit, mekruhları 5 beyit ve ifsadları 4 beyit. Abdest ile alakalı konular şöyledir: abdestin farzları 2 beyit, sünnetleri 3 beyit, müstehapları 2 beyit, adabı 5 beyit, nafileleri 3 beyit, mekruhları 3 beyit, yasakları 2 beyittir, ayrıca abdesti bozan şeyler 3 beyitte ele alınmıştır. Gusül ile alakalı konular ise guslün farzları 1 beyitte, vacipleri 3 beyitte, sünnetleri 3 beyitte, müstehapları ise 2 beyitte ele alınıp işlenmiştir.

#### F. Manzûmenin Muhteva Unsurları

Mücellî'nin "*Şurâtı's-Salât*" manzûmesi, manzum bir mukaddime ile başlamaktadır. Mücellî Türk-İslam edebiyatı sahasında manzum ve mensur tarzda kaleme alınan bütün te'liflerde olduğu üzere eserine, Allah'a hamd ve akabinde Allah'ın zatını anlattığı tevhid bölümüne yer vererek başlamaktadır. Akabinde Hz. Peygambere salat ve selam bölümü gelir. Bu bölümde Hz. Peygamber'in üstün meziyetlerine yer veren şair, akabinde manzûmenin sebep-i telif bölümüne geçer. Burada açıkça zikredildiği üzere şair faydalı bir iş yaparak kıyamet günü Hz. Peygamber'in şefaatine mazhar olmayı ummaktadır. Mücellî, manzûmeyi basit bir şekilde kurguladığını Arapçadan tercüme ederek vahiyle Hz. Peygamber'e bildirilmiş olan İslam dininin temel esası olan namaz ve onun başlangıcını oluşturan şartları kolay anlaşılabilir olsun diye böyle müfid ve muhtasar bir çalışma vücuda getirdiğini açıkça beyan etmektedir. Amacı, ümmi Müslümanlara, dinlerine ait temel emirlerden olan namaz konusunu öğretmektir.

Bu sebepten Mücellî halka ulaşmayı önemsemiş ve şiirlerinin yazımında halka faydalı olmayı birinci esas olarak kabul etmiş olduğundan şiirlerinde sanattan ziyade faydayı esas kabul etmiştir. Dinî müktesebat çerçevesinde eserlerini meydana getiren şairler ki büyük bir çoğunluğu alim ya da tasavvuf müntesibidir. Bu sebepten eserlerinde sanattan ziyade kolay söyleyişi, halka faydalı olmayı önemsemektedirler. Bundan dolayı, onun

şiiirlerini kaleme alırken sanat ideasından uzak, fayda esasını önemseddiği bir gerçektir. Dolayısıyla şair sanatın kendisinden ziyade, muhtevaya önem vererek meselelerin anlaşılır olmasını kolaylaştırmayı düşünmüştür.

Manzûmesini oluştururken evvela başlığı veren şair, akabinde başlıkla alakalı bilgileri şiirin değerleri çerçevesinde aktarma yoluna gitmiştir. Çalışma, birbirini tamamlayıcı şu konulardan meydana gelmektedir:

*Bâbu Şurûtü's-Salât (Namazın Şartları):* Namazı kılmayı dileyen kişi evvela şu sekiz şartı yerine getirmelidir: setr-i avret, niyet etmek, abdest almak, abdest için su bulamazsa teyemmüm etmek, kibleye yönelmek, bedeni, elbiseyi, namaz kılacağı yeri temizlemek. Beş vakit namazı eda etmesi gereken birinin bu konuları bilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla da eser bu konuları ele almaktadır.

*Bâb-ı Ferâyizi's-Salât (Namazın Farzları):* Namazın farzları altı tane olup eserde şöyle sıralanmıştır: ayakta durmak, tekbir almak, Kur'an okumak, rukû', secde ve son oturuş ile namazı tamamlamak.

*Bâbu Yüciübü's-Salât (Namazın Vacipleri):* Namazın vacipleri on iki olarak ele alınmaktadır: ön oturma, son tahiyat, Kur'an okumak, açıktan okumak ve gizli okumak, kunut okumak, iki tahiyat okumak ya da oturmak, altı tekbir almak, namazın erkânına dikkat etmek, gizli ve açık okumalar yapmak, selam vermek, vaciplerden birinin terki neticesinde sehiv secdesi yapmak.

*Bâbu Süneni's-Salât (Namazın Sünnetleri):* Namazın sünnetleri yirmi beştir: besmele, âmin, tesbihler, başlangıçta ellerin kaldırılması, tesmî', sağ elin sol el üzerinde olması, el ve ayak parmaklarının kibleye dönük olması, dua okumak (sübhâneke duası), tesbihat yapmak, ellerini dizlerinin üzerine koymak, secdede başını ellerinin arasında yere koymak, kolları bedenden ayrı tutmak, tekbir ve sena, son iki rekâtta Fatiha'dan sonra sûre okumamak, üç sefer ruku ve secdede tesbihte bulunmak, rükûda dizler bitişik olmak, son oturuşta sol ayak üzerine oturmak ve sağ ayağı dikmek, teşehhüd ve salavat okumak.

*Bâbu Müstehabati's-Salât (Namazın Müstehapları):* Namazın müstehapları yirmi üç tanedir: ayakta durmak secde edilecek yere bakmak, ruku esnasında ayaklarının üzerine bakmak, sırtı düz olmak, secdede burnunu ve başını yere koymak, otururken önüne bakmak, el ayak parmakları kibleye bakmak, kollar bedenden ayrı olmak, secde esnasında tesbihat yapmak yani üç, beş

veya yedi kez Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ demek ve birkaç ayet okunabilecek kadar oturmak, elleri dize koymak, sağa ve sola selam vermek, secdeye varırken önce dizleri ardından elleri yere koymak, rükudan başını "Semia'llahu limen hamideh" diyerek kalkmak, secdeden önce başı daha sonra elleri kaldırmak, tekbir getirmek ve namazın bitiminde ellerini yüzüne sürmek.

*Bâbu Mâ-Yekrehu fi's-Salât (Namazın Mekruhları):* Namazın mekruhlarının on bir adet olduğu ifade edilmiştir: göz yummak, gerinmek, esnemek, imamdan önce bir takım şeyler yapmak, secdeye giderken yerden bir şeyler almak, elleriyle oynamak, özürsüz bağdaş kurmak, saflar arasında boşluk bırakmak, boğazını sebepsiz yere temizlemek, tertibe uymamak.

*Bâbu Mâ-Yüfsidu fi's-Salât (Namazı Bozan Haller):* Namazı bozan durumların on bir adet olduğu ifade edilmiştir: örtülmesi gereken yerleri açmak, konuşmak, imamdan önce okumaya başlamak, aksırana cevap vermek, yemek yemek, ağlamak, selam almak, kahkaha ile gülmek, özürsüz uyarmak.

*Bâbu Ferâyizi'l-Vudû' (Abdestin Farzları):* Abdestin farzlarının dört adet olduğu ifade edilmiştir: başı mesh etmek, elleri dirseklere kadar, ayakları bilekleriyle beraber yıkamak ve yüzü yıkamak.

*Bâbu Süneni'l-Vudû' (Abdestin Sünnetleri):* Abdestin sünnetlerinin on üç olduğu ifade edilmiştir: Besmele çekmek, necasetten temizlenmek (bunun için temiz taş veya kesek kullanmak), niyet, tertib, misvak ile ağız temizlemek, burnu temizlemek, elleri yıkamak, baş, boyun ve kulakları mesh etmek, her uzvun üçer defa yıkanması, sakalın parmaklarla karıştırılması.

*Bâbu Müstehabati'l Vudû' (Abdestin Müstehapları):* Abdestin müstehaplarının altı adet olduğu ifade edilmiştir: niyet, besmele ile başlamak, uzuvların yıkanmasına sağdan başlamak, her uzvu ara vermeden yıkamak, başı mesh etmek, tertibe riayet etmek.

*Bâbu Adâbi'l-Vudû': (Abdestin Adapları):* Abdestin adabının dokuz adet olduğu ifade edilmiştir: Hacetin giderilmesinden sonra görülmemesi gereken yerleri örtmek, sağ elle ağza ve burna su vermek, burnunu sol elle temizlemek, hacetini giderme esnasında arkasını ve yüzünü güneşe ve aya dönmemek, abdest alırken konuşmamak, abdest alırken dua okumak ve kibleye dönmek.

*Bâbu Nevâfili'l-Vudû' (Abdestin Nafileleri):* Abdestin nafilelerinin dört adet olduğu ifade edilmiştir: her uzvu yıkarken dua etmek, taharet aldıktan sonra elini duvara sürtmek, sonra iki elini yıkamak, cinsel uzvuna ve iç çamaşırına su serpmek.

*Bâbu Mekrûhâtî'l-Vudû' (Abdestin Mekruhları):* Abdestin mekruhlarının altı adet olduğu ifade edilmiştir: suya sümkürmek, yüzü yıkamak, sol el ile ağza ve burna su vermek, suya tükürmek, avret mahaline bakmak, büyük veya küçük abdestine bakmak.

*Bâbu Menhiyyati'l-Vudû' (Abdestin Nehiyleri):* Abdestin nehiyelerinin beş adet olduğu ifade edilmiştir: suyu israf etmek, edep yerini hacetini giderirken örtmek, çıplak ayağa meshetmek, uzuvları üç kereden fazla veya eksik yıkamak, farz olan uzvu hemen yıkamak.

*Bâbu Nevâkidi'l-Vudû' (Abdesti Bozan Şeyler):* Abdesti bozan şeylerin sekiz adet olduğu ifade edilmiştir: ağız dolusu kusmak, yüksek sesle gülmek, kendinde olmamak, önden ve arkadan çıkanlar, abdestli olduğu halde bir yere yaslanarak uyuklamak veya soyunup uyumak, bozuk düşünce, zihin karışıklığı.

*Bâbu Ferâiyizi'l-Ğusûl (Guslün Farzları):* Guslün farzlarının üç adet olduğu ifade edilmiştir: ağza su vermek, burna su vermek ve vücudun tamamını yıkamak.

*Bâbu Vâcibâtü'l- Ğusl (Guslün Vacipleri):* Guslün vaciplerinin iki adet olduğu ifade edilmiştir: bilerek ve isteyerek karşı cinse yönelmek ya da onunla beraber olmak veya uyku halinde ihtilam olmaktır.

*Bâbu Süneni'l-Ğusl (Guslün Sünnetleri):* Guslün sünnetlerinin on adet olduğu ifade edilmiştir: vücuda bulaşmış olan meniye temizlemek, elleri ve avret mahallini yıkamak, uzuvları üçer kere yıkamak, abdest almak, en sonunda ayakları yıkamak. Şu dört halde gusûl abdesti almak sünnettir: vakfe, ihram, cuma günü ve bayram günü.

*Bâbu Müstahabâtî'l-Ğusl (Guslün Müstahabları):* Guslün müstahablarının üç adet olduğu ifade edilmiştir: çocuk balığ olduğunda, deli iyileştiğinde ve kâfir Müslüman olduğunda gusûl abdesti almalıdır.

## 1. Metin

97a

### *Kitâb-ı Şurûtu's-Salât Sebeb-i Te'lif-i Mücellî*

Hamdulillâh ferd-i Rabbi'l-'âlemîn  
Kudretile zindedir varlık hemîn

Zerreden kıldı tecellî 'âleme  
Zeyn oldu çerh-i eflâk ü zemîn

Nitekim bir varlığa oldu sebeb  
Fahr-i 'âlem şâh-ı hatmü'l-mürselîn

Küntü kenziñ sırrı aña oldu fâş  
Hem 'ulûm-i evvelîn ü âhirîn

Bir dahı evkât-ı hamsı kıldı farż  
Tâ ki emrin dutalar aşhâb-ı dîn

131

Rûz-ı mahşerde şefâ'at ide hem  
Ümmetine ol şefî'i'l-müznibîn

Ahmede yüz biñ durûd ile selâm  
Âline aşhâbına mâ hemçün in

Bu kitâbıñ nazmına kıldım şurû'  
Tâ ki ezber ide ümmî müslimîn

'Arabîden Türkîye döndermişem  
Mübtediye feth-i bâb olsun qarîn

On sekiz bâb üzre yazdım ser-be-(ser)<sup>31</sup>  
Biñ on altı târihinde her birin

Farż vâcib sünnet ü hem nâfile

<sup>31</sup> Burada kullandığımız "ser", şiirde bulunmamaktadır. Dolayısıyla burada metin tamiri yoluna gidilmiştir.

Şıdkile emrin dutan olmaz hâzın

Şart-ı İslâm emrini bilmek için  
Kim Resûle naâs ile oldı mübîn

Her ki Hâkķın buyruğun bilüp duta  
Ola anlar tamu odundan emîn

Muhtaşar kıldı Mücellî naẓm idüp  
Hıfzı asân olsun için bil yakîn

#### **Bābu şurūtu's-salāt**

Çün namāzın şartları sekkiz ola  
Setr-i 'avret niyyet ü ābdest ola

Şu yogise kıl teyemmüm hāk ile  
Kıldığın yer gövde ü ton pāk ola

Biri bu kim kıbleye qarşu tura  
Bir dahı beş vaķti vaķtiyle kıla

Bu sekizden kim birin terk eyleye  
Kılduğı ger 'amd ü sehv bātıl bile

#### **Bābu ferāyizi's-salāt**

Altıdır farzı namāzın kıl silāh  
Oķumaķ Kurōān ü tekbir iftitāh

Örü durmaķ son oturmaķ hem dahı  
Secde kıлмаķ hem rukū' etmek melāh

Altıdan nāķıs olursa hod biri  
Kılduğı bātıl olur olmaz śihāh

#### **Bābu mā yucıbu fı's-salāt**

On ikidir bu namāz vācibleri  
Öñ oturmaķ soñ taħıyyāt hem biri

Öñ ikiye sûre ta'yîn eylemek  
Hem kıunût ü cehr ü ihfâ yirleri

Dü teşehhüd fâtiha 'aydinde hem  
Altı tekbîr iftitâhdan ayır

Hem isâbet eylemek lafz-ı selâm  
İde tertîbe ri'âyet dîñ eri

98a

Terk olunsa sehiv secde ideler  
Çün bu erkân üzredir âyînleri

### **Bābu sūnneni's-salāt**

Yirmi beşdir bu namāzîñ sūnneti  
Besmele âmîñ selāmıñ şafveti

İftitâhda kaldırarak ellerin  
Barmağına dege üzneyn şahmeti

Şağ elin solı üzere bağlamak  
Döşemek oldu beraber kıâmeti

El ayak barmağların kıbleye dut  
Kıl du'â tasbîhe eyle rağbeti

Ellerinden dizleriñ öñ yere kıor  
Burnıñ evvel hâmd ile soñ cebheti

Secde içre yüz kıomak beyne yedey  
Pes bu tertîb üzre oldu vüs'atı

Ellerin uyluğa kıo tefrîh idüp  
Koltuk açmak oldu secde hürmeti

İde tekbîr ü ne'ûzu hem şenā  
Bile bî-zamm iki soñra rak'atı

Fātiḥa ta'yîn ide soñ rek'ate  
Üçe dek tesbîḥiñ oldı 'âdeti

Dizlerine dayana 'inde'r-rukû'  
Kıla hem tesmî'a yahşi 'izzeti

Kıbleye dik sağ ayağıñ barmağın  
Sol ayağıñ düşe otur ki kıatı

Teşehüdden soñra okı şalavât  
Oldıñ ise Ĥaḳ resûlüñ ümmeti

### **Bābu mā yüstahabb-ı fî'ş-şalāt**

Yirmi üç müstehābbat oldı tam  
Secde yerin gözleye itse kıyām

Yeñleriñden çıkar elin kıl dahı  
Çār esba' ḳademini infiśām

Ayağı üsten göre 'inde'r-rukû'  
Başı arkayla berāber kıl müdām

Secdede burnun göre hem kıoya baş  
Teşehüdde göre önün ihtitām

El ayaḳ barmaḳların kıbleye dut  
Batn ü uyluḳ ayru ola ber-devām

Hem batından kıollarıñı ayru kıl  
Başıñ alnıñ secdedeykeñ ey imām

Secdede teşbîḥ okumaḳ oldı beş  
Zamm ide üç ya beş āyet ol imām

Ellerini dizlere kıo ahz idüp  
Sağ u sola yüz tuta 'inde's-selām

Yere öñ қо dizleriñi soñ eliñ  
Ola aślınca müretteb bu nîzām

Bir dañı nisvān içün idem beyān  
Şol nisā kim tā'at üzre ola rām

El kavuşuben namāza durıcağ  
Bağlaya şadrında el-hâsıl kelām

Götüre andan berāber omuza  
Ellerin tekbırde niyyet kim sihām

Ellerin uyılıqları üzre kıoma  
Ka'de içre kıla tā kim infihām

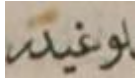
Yahşı tertib oldı āhir fehmi içün  
Yirmi üç müstehabbāt irtisām<sup>32</sup>

**Bābu mā-yekrehu fı'ş-şalāt**

135

On bir oldı mekrûh iden tā'ati  
Göz yumağ gerinmek esnemek kıatı

Görine imāmınıñ kıılmağ sucūd

Alnı açuğ  ca hürmeti

Secdeden nesne eliyle almaya  
Elleriyle oynamağdır bid'ati

Kırmaya bağdaş 'özürsüz ger ola  
Kıol döşemek çevre bağımağ 'ādeti

Şaf arasında durıcağ sık dura  
Taşra şafdan durmamağdır hıkmeti

<sup>32</sup> Misra, hece eksikliğinden vezne uymamaktadır.

### **Bābu mā-yüfsidu fî'ş-salāt**

Bil namāzıñ müfsidin on dört tamām  
İctināb itmek gerekdir hās ü 'ām

Setrin açmağ zāhir olmağ söylemek  
Hem imāmdan gayre feth itmek kelām

Bir dahı ahsurana virmek cevāb  
Yemek içmek aqlamağ reddi's-selām

Qahqahā vü gülmeğ ü fi'l-i keşir  
Bı 'özür etmek tenahnuh zikr-i nām

### **Bābu ferāyizi'l-vudū'**

Farż-ı abdest çü dörtlüdür bil ahağ  
Başa mesh ü yüz yumağ el ü ayak

Lıke keff ü mirfekeyn ü ka'beten  
Pes bile oldı bu a'zā'i yumağ

### **Bābu süneni'l-vudū**

Sünneti on üçdür ābdestiñ biliñ  
Evvel istincā arınmağ soñ eliñ

Üç taş istincā için al ya kesek  
Üçe dek her 'użvı tekrār yu siliñ

Eylemek tertib ü mensūsü'l-velā  
Hem dahı niyyet ile ābdest alıñ

Mażmaza misvāk ü istinşākile  
Laħye vü barmaqları taħlil kılıñ

Baş suyuyla kulaqlara<sup>33</sup> boyna mesh  
Kıldıñ ise şübhesiz oldı diliñ

<sup>33</sup> İkinci tef'ilede vezin bozulmaktadır.

### Bābu müsteḥabbātü'l-vuḏū'

Müsteḥabbāt altıdır âbdestde bil  
Başla sağdan birbirin ardınca kıl

Gözle tertîb başa mesh it kaplayu  
Niyyet ü hem besmeleye başlağıl

### Bābu adābü'l-vuḏū'

Bil tokuz adāb-ı âbdest bilmege  
Ĥâcetinden soñra setrin örtmege

Hem şehâdet gelmesi emrü'l-vuḏū'  
Kıbleye karşı yüzüñi dirmege

Şağ elile mażmaḫa istinşâk hem  
Şol elile yapışa sümküirmege

Vakt-i ĥâcet ayağını kıbleye  
İctinâb it öğüñ ardın virmege

137

Bir daḫı âbdestlenürse yok aña  
Kim du'adan gayri kelâm itmege

99a

### Bābu nevāfili'l-vuḏū'

Bilgil âbdest içre dördtür nāfile  
Yuy her 'uzvı kıl du'â ihfâ ile

Ba'de'l-istincâ eliñ dıvâra sür  
İki elleriñi soñra yuy bile

Şuyı saçmaḫ tonına vü fercine  
Kim tahâret birle sonıñda kıla

### Bābu mekrūhātü'l-vuḏū'

Altıdır mekrūh-ı âbdest bid'ati

Şuya sümkürmek yüze şu urumağ

Şol elile mażmaža istinşâğ hem  
Kendüden ayruğa bağmaq 'âdeti

Söylemek hem şuya tükürmek dahı  
Şu dökerken nażar itmek 'avreti

#### **Bābu münhiyyātı'l-vuḏū'**

Beşdir ābdset içre menhî bil 'ayān  
Şuyı isrāf eylemeklikdir beyān

Üçden artuğ eksik eylemek dahı  
Farż olan a'żayı ğusletmek hemān

Örtmek edeb yerin istincāda hem  
Yalın ayak üzre mesh etmek revān

#### **Bābu nevākıḏü'l-vuḏū'**

Bozan ābdesti sekizdir dem ile  
Kusmağ ağızı tolu dilüñ bile

Şavtile gülmek oğunmağ kendüden  
Nesne bile şol sebîlinden gele

Dayanuben yaştanuben söykünüp  
Fikr-i fâsid işi ol dem ger kıla

#### **Bābu ferāyizi'l-ğusl**

Bilgil üçdür farżı ğusliñ bî-ta'ab  
Mażmaža istinşâğ yumağ 'użvı heb

#### **Bāb-ı vācibātü'l-ğusl**

Vācibātü'l ğusli iki bil hemān  
Öñ hāqıķı soñı hūkmi ey cān

İştihâyla olsa ger nâzil menî  
Ya uyanup bulsa tonunda revân

İkiden biri bulunsa gusl ide  
Birde meyyit vâkı' olsa nâ-gehân

#### Bābu süneni'l-gusl

Guslın ondır sünneti ey ehl-i dil  
Kim menîden gövdeñ evvel pāk kııl

Fercin üç kez ellerin her 'užvı yu  
Şoñradan ābdest alup ayağ yuğıl

Beyt-i āhirle Mücellî oldı tām  
Vağfe vü iğrām ü 'ıydın cum'a bil

#### Bābu müsteħabbātü'l-gusl

Müsteħabbü'l-gusl üç biliñ ehemmm  
Kim şabı bālig olıcağız ü hem

139

Bir delü mecnûn iken şıhhat bula  
Bir de kâfir gelse islâma ümem

#### Sonuç

"Şurâtü's-Salât" isimli manzûme, manzum olarak kaleme alınan ilmihal türünden bir eserdir. Manzûme, kimliği hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almayan Mücellî mahlaslı bir şair tarafından XVII. yüzyılın başında kaleme alınmıştır. Mecmuada var olan şiirlerinden hareketle 16. yüzyılın son yarısı ile 17. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı görülen Mücellî'nin, İslamî ilimlerle alakalı olarak şiirle söz söylemeye muktedir biri olduğu anlaşılmaktadır. Manzûme bu tarz eserlerin tamamında görüldüğü üzere ümmi ve göçebe olan toplumlara dinî bilgiyi aktarmak veya din ile alakalı kimi bilgileri öğretmek maksadıyla kaleme alınmıştır. Namazın insana kazandırmış olduğu manevî duygunun esas ve usulleri üzerine yoğunlaşan şair, Allah ile kurulacak bağın en önemli anahtarlarından birisi olan ve Hz. Peygamber tarafından "Dinin direği"

olarak ifade edilen “namazı” yeniden bütün özellikleriyle gündeme getirmeyi amaçlamaktadır. Manzûmeyi bir bütün olarak değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, dinî konuları ihtiva eden şiirlerin edebi yönden zayıf olmaları, kabul edilebilir bir durumdur. Zira bu tarz eserlerde birinci derecede amaç, bir bilgiyi topluma aktarmak olduğundan, sanat geri planda kalmaktadır. Bundan dolayı, şair manzûmede sanat gailesinden ziyade konunun anlaşılır olmasını ön plana çıkarmayı hedeflemiştir. Bu durum şiirin edebî hususiyetler itibarıyla zayıf kalmasına sebebiyet vermiştir. Bununla beraber, şairin manzumenin kurulumunda tercih etmiş olduğu dil ve anlatım esaslarının, verilmek istenen mesajla uyumlu olduğu görülmektedir.

### Kaynakça

- Âbidî. *Hayat Kitabı-Ravzâtü'l İslâm*. haz. İsa Kayaalp, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2016.
- Baktır, Mustafa. “Anadolu’da Yazılan İlk Türkçe İlmihal Kitaplarından İzniki’nin Mukaddimesi”, *Uluslararası İznik Sempozyumu*. ed. Ali Erbaş. İznik: İznik Belediyesi Kültür Yayınları, 2005, 431-442.
- Bayram, Mikâil. “Ahî Evren Kimdir”. *Diyanet İlmi Dergi*, XVII/I, (1978): 24-32.
- \_\_\_\_\_. *Divan Sahibi Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*. Ankara: MEB Yayınları, 2008.
- Düzenli, Pehlül. *Şeyhülislam Ebussuud Efendi ve Fetvaları*. İstanbul: Osav Yayınları, 2012.
- Eliaçık, Muhittin. “Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi ve Manzum Fetvaları”. *Asos Journal: The Journal of Academic Social Science*, I/I, (2013): 276-285.
- Emecen, Feridun. “Bosna Eyaleti”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, VI, 296, Ankara: 2003.
- Kelpetin Arpağuş, Hatice. “Bir Telif Türü Olarak İlmihal Tarihi Geçmişi ve Fonksiyonu”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* I/XXII, (2002): 25-56.
- \_\_\_\_\_. “İlmihal”. *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXII, 139-141. İstanbul 2000.
- Kemikli, Bilal. “Popüler Dini Kültürümüze Dair Bir Manzûme ve Üç Şair Hudâ Rabbim Manzûmesi Etrafında Tartışmalar”. *İslamî Araştırmalar Dergisi* XIV/III-IV, (2001): 492-500.
- Kırkıl, Harun. “Türk Edebiyatında Manzum ilmihal ve Fıkıh Kitapları İle Son Devre Ait Manzum Bir İlmihal: Manastırlı Mehmet Rıfat Bey ve Manzum İlmihali”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* VII/I, (Nisan 2006): 433-476.

- Levend, Ağâh Sırrı. "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *Belleten Dergisi*, (1972): 35-80.
- Milli Kütüphane Yazma Eserler, 06 Mil Yz B 346/ 97b.
- Pekolcay, Necla - Eraydın, Selçuk - Tahralı, Mustafa - Uzun, Mustafa - Subaşı M. Hüsrev. *İslamî -Türk Edebiyatında Şekil ve Nevilere Giriş*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000.
- Şakar, Sezer Özyaşamış. *Birgivi Muhammed Efendi'nin Manzum Vasiyyet-nâmesi (Eleştirili Metin-Dil İncelemesi Sözlük)*, (Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi), 2005.
- Topal, Ahmet. "Rumelili Bir Şair Mücellî ve Ravzatü'l-Esrâr Mesnevisi". *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* VIII/XIII, (2013): 1561-1593.
- Uzun, Mustafa. "Mecmua", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara: XXVIII:265, TDV, 2003.
- Vefâyî. *Revânâkü'l-İslam*. haz. Abid Nazar Mahdum. İstanbul: Çile Yayınları, 2010.
- Yıldız, Âlim. "Müellifi Meçhûl Bir Şurûtu's-Salât Mesnevisi". *Geleneğin İzinde*, ed. Âlim Yıldız, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013.

**The Poetic *Shurūtu's-Salāt* of Mujallī**

**Citation/©:** Söylemez, İdris, The Poetic *Shurūtu's-Salāt* of Mujallī, Artuklu Akademi 2019/6 (1), 115-143.

**Extended Abstract**

History is full with events that affected the societies profoundly. As being the products of the actions of the society, historical events are also a composition that includes the reason and results of values from which a nation is affected. Religion is one of those effective agents in this change and development. When we look holistically at the Turkish literature, it can be seen that many different religions or cultures have contributed to the Turkish culture and literature by changing and contributing it.

When the Turks meet Muslims and thereby converted to Islam in the eighth century, the conversion to Islam had an impact on them both individual and social base. This influence cannot be limited to the individual practices, but it is extended to the social, political economic and cultural practice of community. Within the Islamic civilization, the Turks also took part in the development of Islamic civilisation including literature; even they have become the main actor in this development. They also achieved to produce works in Persian and Arabic in various genres of literature; such as tawhīd, münājāt, na'āt, mawlid, hilya, prophetic biography, forty hadiths, one hundred hadiths, thousand hadiths, hicrat-nāma, shafā'at-nāma, raghabiya, mi'rājiya, qisās al-anbiyā, shurūt al-ṣalāt, pand-nāma, ramaḍāniya. One of them is the literature on ṣalāt (obligatory Muslim prayers). Ṣalāt is among the five principles of Islam. It has been the most important and the prime praying that is performed individually or in communally (preferable) five times a day.

With this profound change in the society, it was necessary to produce a literature or translate it from other literatures into the Turkish. When this literature is analysed, it can be concluded that this literature genre is introduced with the purpose of educating and enlightening the community about the principles of Islam. Also, we see that many works written in a prosaic way in different languages was translated into Turkish in a poetic way from the 13. century onwards. The shurūt al-ṣalāt which is the subject of this study, is found in the majmū'a/codecs numbered 06 Mil Yz B 346/29 in the National Manuscript Library Collection. Majmū'a means to recollect something together that was dispersed before. It is derived from the infinitive jam' in Arabic. From literary point of view, it is a compilation of the works that belong to one or many poets, such as Majmū'a-i fatāwā, Majmū'a-i Favāid, Majmū'a-i Aş'ar.

The work called shurūt al-ṣalāt is a translation of an Arabic poetic work. It mentions the essential elements of ṣalāt; such as ghusl, tayammum (ablution).

**Gönderim Tarihi:** 05.05.2019, **Kabul Tarihi:** 22.05.2019, **Yayın Tarihi:** 28.06.2019

This type is a kind of literary catechism related with the concepts, such as fard (obligatory acts), wajib (compulsory acts), sunnah and mustahab (recommended acts). In the early catechisms works, the conditions of şalât were written in a prosaic way in Arabic literature. The first catechism belongs to Abu al-Lays al-Samarkandi, named Muqaddima al-şalât. It was translated into Turkish by Qutbuddin İzniki and was known to be the first Turkish catechism in Anatolia. There are also some other examples of this type of literary type which was very important in Ottoman period. These are: Vikâye-nâme (Devletoğlu Yusuf) , Rawdah al-imân (Halil, Mustafa b. Yusuf) , Manzûm İlmihal (Ali Efendi) , Manzûm İlmihal, - Manzûm Ferâiz (Halim Efendi) , Manzûm Fiqh, Manzûma fi al-'ilm al-hâl (Vidinli Sâdi Efendi) , Manzûm Fıkıh Kitabı, - Hüdâ Rabbim Manzûmesi (Sun'ullah Ghaybî) , Vasiyetnâme/ Manzûm İlmihal ( İbrahim Hakkı Birgivi), Manzûme-i Fıkıh-ı Keydâni (Ridâi), Kitâb şurûti al-şalât (Mujalli), Manzûm İlmihal (Manastırlı Mehmed Rifat). In addition to these books, there are also many anonymous books whose writer is unknown, such as Manzûme-i Elli Dört Farz, Manzûme-i Otuz İki Farz.

With the Persian and Arabic literature's influence, this literary type has continued to exist from the 10. century onwards. Many poetic or religious translations or copyrighted works in Turkish are exhibited to the public in order to make those works easily accessible.

The primary sources of this literary genre are the Qur'ân, hadith and the rich intellectual heritage built on the Qur'ân and hadith. This literary genre was written for two aims: first, for aesthetic reasons, such as ghazal, eulogium, quadrate and the second, didactic works were written in a poetic way in order to enlighten and inform the community. Catechisms, poetic hadiths, muqaddima al-şalât, and finally the şurûti al-şalât belong to this literary genre. The subject of this study is şurûti al-şalât that belongs to a poet called Mujalli who lived in XV. century. The poet wrote this work to give information to the nomadic community on şalât (what is fard, wajib, sunnah and mustahab) easily. This work is composed of a poetised introduction and eighteen sections about şalât. While the introduction part of the work was written in masnawî poetic style, the rest of the work was rhymed in the ghazal form. The main aim of this work is to inform the reader on some religious practices. Therefore, the literary features of the text are weakly presented. The text includes rhythm failures, general problems found in the inartistic works.